

Sygn. akt III AUa 1/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 kwietnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko (spr.)
Sędziowie:	SSA Anna Polak SSA Romana Mrotek
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 2 kwietnia 2019 r. w S.

sprawy M. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

przy udziale R. S. i W. S.

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 5 października 2017 r., sygn. akt VI U 1425/16

oddala apelację.

SSA Anna Polak	SSA Jolanta Hawryszko	SSA Romana Mrotek
----------------	-----------------------	-------------------

Sygn. akt III AUa 1/18

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z 10.03.2016r. dokonał waloryzacji emerytury M. S., ustalając wysokość tego świadczenia na kwotę 2.842,41 zł. Świadczenie zostało pomniejszone o kwotę 1.410,60 zł z powodu potrącania świadczeń alimentacyjnych i innych potrąceń.

Odwołanie od decyzji wniósł ubezpieczony, domagając się jej zmiany przez zaprzestanie potrąceń świadczeń alimentacyjnych oraz zwrotu od organu rentowego potrąconych bezpodstawnie kwot wraz z ustawowymi odsetkami.

W odpowiedzi organ rentowy wnosił o oddalenie odwołania. Organ rentowy wskazał, że ubezpieczony nie przedłożył do dnia wydania zaskarżonej decyzji żadnego dokumentu stwierdzającego, że została zniesiona klauzula wykonalności ugody sądowej dotyczącej należności alimentacyjnych. Nie przedłożył również orzeczenia Sądu o wygaśnięciu obowiązku alimentacyjnego względem synów R. i W. S..

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 5 października 2017 r. oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy ustalił, że decyzją z 9.01.1997 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. przyznał M. S. emeryturę od 22.12.1996 r. W dniu 21.09.1999 r. w sadzie Rejonowym w Szczecinie pomiędzy B. Z. matką małoletnich R. S. i W. S., a M. S. doszło do zawarcia ugody sądowej, mocą której M. S. zobowiązał się płacić na rzecz uprawnionych małoletnich łączną kwotę 700 zł tytułem alimentów. Postanowieniem z 12.04.2000 r. Sąd Rejonowy nadał ugodzie sądowej klauzulę wykonalności. Na podstawie wniosku B. Z. oraz tytułu wykonawczego, ugody sądowej z 21.09.1999 r. zaopatrzonej w klauzulę wykonalności, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z 30.06.2000 r. rozpoczął potrącanie świadczeń alimentacyjnych w kwocie 700 zł ze świadczenia emerytalnego M. S.. Synowie ubezpieczonego R. S. i W. S. nigdy nie cofnęli wniosku o egzekucję świadczeń alimentacyjnych, egzekwowanych z emerytury ojca M. S. i nie mieli woli cofnięcia tego wniosku. Pozostają świadomi, że alimenty są egzekwowane na mocy wniosku ich matki z okresu, kiedy byli jeszcze niepełnoletni i nie kwestionują tego.

Sąd Okręgowy nie uwzględnił odwołania i jako podstawę prawną rozstrzygnięcia powołał treść art. 139 ust. 1 pkt 5, art. 139 ust. 2, art. 140 ust. 1 pkt 3 oraz ust. 6 pkt 1 lit c, art. 141 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. poz. 887 ze zm.) oraz art. 804 k.p.c. i art. 881 k.p.c. Sąd I instancji wyjaśnił, że istotnie w ugodzie zawartej przez ubezpieczonego z matką małoletnich wskazano, że alimenty przysługują na rzecz małoletniego R. S. i W. S. w kwocie po 350 zł, jednak to nie skutkuje przyjęciem, że w momencie osiągnięcia pełnoletności przez jego synów, świadczenie alimentacyjne niejako automatycznie przestało być należne. Z żadnego przepisu prawa nie wynika bowiem, by świadczenie alimentacyjne wygasło z chwilą osiągnięcia pełnoletności przez dziecko zobowiązanego do alimentacji. W odniesieniu do powyższego Sąd Okręgowy wskazał, że już w uzasadnieniu orzeczenia sądowego wydanego w 2 lutego 2005 r. w sprawie VII U 1755/04, toczącej się z odwołań M. S. od decyzji ZUS z 26.02.2004 r. oraz z 4.03.2004 r., a dotyczącej wysokości świadczenia w związku z prowadzoną egzekucją świadczeń alimentacyjnych z emerytury wnioskodawcy, Sąd Okręgowy w Szczecinie wskazał, że organ rentowy nie jest uprawniony do badania zasadności tytułów wykonawczych, jakim jest ugoda sądowa zaopatrzona w klauzulę wykonalności oraz orzeczenie sądu karnego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, egzekwowanego na wniosek wierzyciela Sądu Rejonowego w Szczecinie przez organ egzekucyjny (komornika). Nadto zgodnie z art. 896 k.p.c. w zw. z art. 900 k.p.c., do egzekucji z wierzytelności komornik przystępuje przez jej zajęcie, a zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia wezwania dłużnikowi zajętej wierzytelności (ZUS). Organ rentowy nie może odmówić zajęcia, które następują niezależnie od niego, jak również od dłużnika (ubezpieczonego). Jeżeli ubezpieczony nie zgadza się co do egzekwowanych należności sądowych na podstawie tytułu wykonawczego, swoich praw może dochodzić między innymi w trybie powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności, tudzież skargi na czynności komornika w zakresie zajęcia przysługującej mu emerytury, ewentualnie w drodze powództwa o ustalenie, że obowiązek alimentacyjny ustał. Na podstawie przedstawionych zawiadomień o zajęciu świadczenia, organ rentowy jest zobowiązany do dokonywania potrąceń na zasadach określonych w art. 139-141 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zaś kontrolując prawidłowość decyzji ZUS w tym przedmiocie, Sąd bada jedynie, czy dokonywane przez organ rentowy potrącenia dokonywane są w granicach określonych przez ww. przepisy.

Apelację od wyroku złożył ubezpieczony i podniósł następujące zarzuty:

- nierozpoznanie istoty sprawy przez pominięcie badania stosunków prawnych łączących strony, a tym samym badania wzajemnych praw i obowiązków, co miało oczywisty wpływ na orzeczenie;

- nierozpoznanie istoty sprawy poprzez ograniczenie postępowania do badania, czy synowie wnioskodawcy cofnęli wnioski o egzekucję wierzytelności, podczas gdy wnioskujący domagał się zaprzestania potrącania na podstawie różnych przepisów ustaw, przytaczając których nie leży w obowiązkach wnioskodawcy, a obowiązek przestrzegania których spoczywa zarówno na organie rentowym, jak i na sądzie,
- nieważność na zasadzie art. 58 k.c. przez obejście przepisów ustaw i przypisanie organowi rentowemu uprawnień organu egzekucyjnego działającego w interesie osób trzecich, a B. Z. uprawnień do pobierania części emerytury ubezpieczonego,
- powielenie błędnych ustaleń Sądu Okręgowego w sprawie sygn. akt VII U 1755/04, przez przyjęcie błędnej przesłanki jakoby organ rentowy był organem egzekucyjnym niemającym uprawnień do badania zasadności tytułów wykonawczych na zasadzie art. 804 k.p.c.,
- znieważenie wnioskodawcy przez Sąd w uzasadnieniu wyroku, na drodze manipulacji przedmiotem postępowania sprawy zakończonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie z 2.02.2005 r. sygn. akt VII U 1755/04, w wyniku której czytający to uzasadnienie nabiera przekonania, iż przeciwko wnioskodawcy toczył się postępowanie karne o alimenty, a także przez przypisywanie mu oczekiwań co do wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego z chwilą osiągnięcia pełnoletniości przez jego synów,
- przekroczenie uprawnień Sądu I instancji, który nie tylko, że zgodził się na wyłudzenie od wnioskodawcy jego pieniędzy za pomoc organu nieuprawnionego, ale także stał się poplecznikiem, co miało oczywisty wpływ na orzeczenie.

Apelujący wniósł o zmianę wyroku i uwzględnienie w całości odwołania, nakazanie organowi rentowemu zaprzestania potrącania z emerytury kwoty 700 zł miesięcznie, nakazanie organowi rentowemu zwrotu wypłaconych kwot za okres liczony od daty upomnienia się wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi do dnia zapłaty. Apelujący domagał się także zabezpieczenia powództwa przez natychmiastowe zaprzestanie potrącania z emerytury powoda i potwierdzonych zawartą przed sądem ugodą kwot, tytułem dawno wygasłych już dobrowolnych zobowiązań powoda oraz zapewnienia w postępowaniu udziału prokuratora w związku z uprawdopodobnieniem popełnienia na szkodę ubezpieczonego przestępstwa poplecznictwa zarówno przez organ rentowy, jak i Sąd I instancji. W uzasadnieniu apelujący podniósł między innymi, że przepisy prawa nie uprawniają organu rentowego do egzekwowania wierzytelności osób trzecich, a tym bardziej do reprezentowania ich interesów przed sądem. Jedyнным organem egzekucyjnym, zgodnie z art. 758 k.p.c. jest komornik sądowy. Organ rentowy przyjmując bezpośrednio wniosek o egzekucję świadczeń alimentacyjnych od B. Z. naruszył zarówno ustawę o systemie ubezpieczeń społecznych, jak również statut ZUS-u. Wypłaty świadczeń alimentacyjnych mogą być przywrócone tylko na rzecz pełnoletnich dzieci, a nie ich rodzica, i na ich wyraźne, uzasadnione i bezpośrednie żądanie. Organ rentowy przyjmując wniosku B. Z. poparte tytułami wykonawczymi, rażąco przekroczył swoje uprawnienia, albowiem do tych czynności uprawniony jest wyłącznie komornik sądowy.

Sąd Apelacyjny rozważył sprawę i uznał, że apelacja ubezpieczonego jest niezasadna.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, rozstrzygnięcie Sądu I instancji jest prawidłowe. Sąd Okręgowy właściwie przeprowadził postępowanie dowodowe, w żaden sposób nie uchybiając przepisom prawa procesowego oraz dokonał wszechstronnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, i w konsekwencji prawidłowo ustalił stan faktyczny sprawy. Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia i rozważania prawne Sądu Okręgowego, rezygnując jednocześnie z ich ponownego szczegółowego przytaczania.

Przechodząc do analizy zarzutów apelacji, tytułem wstępu należy wyjaśnić, że to treść zaskarżonej decyzji, wyznacza i determinuje przedmiot rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Skoro zatem przedmiotem zaskarżonej decyzji było zmniejszenie emerytury w związku z dokonaniem z niej potrąceń z racji należności alimentacyjnych, to spór w sprawie wymagał stwierdzenia, czy organ rentowy w sposób właściwy dokonał tego potrącenia powodującego

zmniejszenie wypłacanego wnioskodawcy świadczenia. Wnioskodawca bowiem odwołał się od decyzji z 10.03.2016 r., przy czym zwrócić należy uwagę, że wnioskodawca nie kwestionował zasady obliczania potrąceń, ale poddał w wątpliwość w ogóle istnienie zobowiązania, z tytułu którego są dokonywane potrącenia. Nie było bowiem wątpliwe, że na podstawie wniosku B. Z. oraz tytułu wykonawczego, tj. ugody sądowej z 21.09.1999 r., zaopatrzonej w klauzulę wykonalności, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z 30.06.2000 r. rozpoczął potrącanie świadczeń alimentacyjnych w kwocie 700 zł ze świadczenia emerytalnego M. S.. Rację ma apelujący wskazując, że świadczenia alimentacyjne przysługują małoletnim do osiągnięcia pełnoletności. Jednak świadczenia te mogą być wypłacane przez dłuższy czas, jeżeli dzieci obowiązanego do świadczeń alimentacyjnych kontynuują naukę i w związku z tym nie mogą się same utrzymać.

Ubezpieczony wobec powyższego twierdził, że skoro w niniejszej sprawie świadczenia alimentacyjne wygasły wobec osiągnięcia przez dzieci pełnoletności, to brak było podstaw do tego, aby organ rentowy w dalszym ciągu dokonywał potrąceń. Sąd Apelacyjny uznał, że to stanowisko ubezpieczonego jest błędne. Przede wszystkim podkreślenia wymaga, że w sprawie wszczętej wskutek odwołania ubezpieczonego od decyzji obniżającej wysokość emerytury w związku z potrąceniami dokonywanymi przez ZUS, ocenie sądu nie podlega zasadność należności egzekwowanych z tego świadczenia. Rzeczą sądu jest w istocie jedynie zbadanie, czy tytuł wykonawczy istnieje, a nadto, czy potrącenia nie przekraczają granic wyznaczonych dyspozycją art. 140 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i nie naruszają kwoty świadczenia wolnej od egzekucji według art. 141 tej ustawy (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 20.10.2005 r. III AUa 1322/04, Biul.SAKa 2006/1/30, wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 1.08.2012 r., III AUa 588/12, LEX nr 1213863).

Nie można również pomijać kwestii, że z art. 804 k.p.c. wynika zasada, że organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym. Egzekucja z emerytury dokonywana jest w drodze zajęcia przez komornika (art. 881 k.p.c.). Natomiast obowiązkiem organu rentowego jest podporządkowanie się dokonaniem zajęcia, co oznacza potrącanie z emerytury należności objętych zajęciem, przy zachowaniu reguł z art. 140 i art. 141 ustawy emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zatem rzeczą Sądu Okręgowego było w istocie jedynie zbadanie, czy tytuł wykonawczy został wydany zgodnie z art. 24 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i czy nadal istnieje, a nadto, czy potrącenia nie przekraczają granic wyznaczonych dyspozycją art. 140 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i nie naruszają kwoty świadczenia wolnej od egzekucji według art. 141 tej ustawy. Trafnie Sąd Okręgowy ustalił, że kwota świadczenia wnioskodawcy wolna od potrąceń nie jest niższa, niż dopuszczają to cytowane wyżej przepisy. Natomiast w sprawie wszczętej wskutek odwołania ubezpieczonego od decyzji obniżającej wysokość emerytury w związku z potrąceniami dokonywanymi przez organ rentowy, jak słusznie zauważył Sąd pierwszej instancji, ocenie sądu nie podlega zasadność należności egzekwowanych z jego świadczenia. Z uwagi na istniejący tytuł wykonawczy organ rentowy był zobowiązany do dokonywania stosownych potrąceń na podstawie przepisów ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Za Sądem Okręgowym powtórzyć należy, że zgodnie z art. 139 powołanej ustawy, ze świadczeń pieniężnych określonych w ustawie - po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych - podlegają potrąceniu, z uwzględnieniem art. 141, m.in. sumy egzekwowane na mocy tytułów wykonawczych na zaspokojenie należności alimentacyjnych. Jednakże, w myśl art. 140 ust. pkt 1 potrącenia te mogą być dokonywane, z zastrzeżeniem art. 141, w przypadku świadczeń alimentacyjnych, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 3 do wysokości 60% świadczenia. Nadto, zgodnie z art. 141 ust. 1 pkt 1 lit. a emerytury i renty są wolne od egzekucji i potrąceń, z zastrzeżeniem ust. 2, w części odpowiadającej 50% kwoty najniższej emerytury lub renty - zależnie od rodzaju pobieranego przez emeryta (rencistę) świadczenia - przy potrącaniu należności, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 3, wraz z kosztami i opłatami egzekucyjnymi.

Mając na uwadze ustalone okoliczności sprawy oraz przywołane przepisy ustawy Sąd Apelacyjny nie dostrzegł błędów w wyliczeniach przedstawionych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych i zaaprobowanych wyrokiem Sądu I instancji. Wyliczeń tych nie kwestionował także M. S.. Jeżeli zatem, w ocenie ubezpieczonego, doszło do naruszenia jego interesów w postępowaniu egzekucyjnym, winien on zastosować środki właściwe do zaskarżenia

czynności dokonywanych w toku tego postępowania. Wzruszeniu tytułów wykonawczych, na podstawie których dokonywane są czynności, służą inne środki ochrony prawnej. Ubezpieczony w szczególności ma możliwość wytoczenia odpowiedniego powództwa przed sądem powszechnym. Obowiązek alimentacyjny nie wygasa z mocy prawa, a właściwą drogą do realizacji roszczenia o zmianę obowiązku alimentacyjnego jest droga postępowania sądowego. Art. 138 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego stanowi, że w razie zmiany stosunków można żądać zmiany orzeczenia lub umowy dotyczącej obowiązku alimentacyjnego. Przez zmianę stosunków należy rozumieć wszelkie zmiany w statusie ekonomicznym stron powodujące zmianę (zwiększenie, ale i zmniejszenie) zakresu usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego lub też zmianę (zwiększenie, ale i zmniejszenie) zakresu możliwości zarobkowych i majątkowych zobowiązanego. Zmiana stosunków może więc doprowadzić zarówno do zmiany wysokości (podwyższenia lub obniżenia) obowiązku alimentacyjnego, jak i do jego wygaśnięcia. Sąd Najwyższy w wyroku z 21 stycznia 1999 r. (sygn. akt I CKN 1292/98) wyjaśnił, że zmiana wyroku lub umowy, którą ma na względzie art. 138 k.r.o., może polegać między innymi na stwierdzeniu ustania obowiązku alimentacyjnego, wobec odpadnięcia którejś z przesłanek uzasadniających ten obowiązek, czy to po stronie uprawnionej, czy to po stronie zobowiązanej. Ubezpieczony może zatem, z powołaniem się na okoliczności przytaczane w niniejszej sprawie, wytoczyć powództwo o ustalenie, że obowiązek alimentacyjny wobec jego synów wygasł. Niemniej jednak, okoliczności te nie powodują automatycznego wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego, a organ rentowy nie jest władny samodzielnie brać pod uwagę tych okoliczności w sytuacji, w której przedłożony mu został tytuł wykonawczy, na podstawie którego uprawnionym przysługują świadczenia w określonej wysokości. Organ rentowy nie ma podstaw, by samodzielnie zinterpretować treść tytułu wykonawczego, dokonać wykładni woli stron zawierających ugodę i w konsekwencji odmówić jego realizacji. Takie zachowanie organu nie ma umocowania w żadnym przepisie prawa. Tym bardziej, że uprawnieni nie złożyli oświadczenia o wycofaniu wniosku o egzekucję, jakkolwiek mieli taką możliwość. Wręcz przeciwnie, przesłuchiwani w toku postępowania oświadczyli, że dalsze potrącanie ww. należności jest zgodnie z ich wolą. W takim stanie faktycznym, skoro ubezpieczony dąży do uwolnienia się ze zobowiązań, to samodzielnie powinien podjąć stosowne czynności prawne i organ rentowy nie może ubezpieczonego w tym wyręczyć.

Z uwagi na powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację ubezpieczonego.

SSA Anna Polak SSA Jolanta Hawryszko SSA Romana Mrotek